

Verantwoordelijkheid nemen

Voor het CDA is het huidige ambitieniveau dé leidraad

Drs. R.W. Knops

De kredietcrisis slaat mondiaal om zich heen. Beurskoersen storten in, banken worden voor omvallen behoed door interventies van overheden, de wereldhandel neemt af, de economie krimpt en overheidstekorten lopen op. De volle omvang en duur ervan zijn nog niet bekend, maar zullen zich ook in de richting van ons defensiebeleid laten gelden.

Voordat de doemscenario's bij Freddie Mac en Lehman Brothers zich aan de overzijde van de Atlantische Oceaan voltrokken, was het startschot voor de Verkenningen naar de toekomst van de Nederlandse defensie inspanningen al gegeven. De aanleiding voor dit project was de toegenomen spanning tussen ambities en de daarvoor beschikbare middelen. Er is de afgelopen periode met brede parlementaire en maatschappelijke steun een groot beroep op de krijgsmacht gedaan. De inzet in tal van crisisbeheersingsoperaties heeft veel gevegd van de organisatie, die bovendien forse taakstellingen en oplopende kosten te verwerken kreeg. Dit spanningsveld moest ook Minister Van Middelkoop aan het begin van zijn ambtstermijn ervaren. Zijn vreugde over de €500 miljoen die bij het Coalitieakkoord aan de defensiebegroting toegevoegd waren, bleek van korte duur. De ontzuivering volgde snel, in de vorm van een slordige €1 miljard aan tegenvallers. Nieuwe, pijnlijke ingrepen bleken onontkoombaar.

De geschiedenis leent zich wat het CDA betreft niet voor herhaling. Het is daarom van groot belang dat het kabinet in kaart gaat brengen hoe de defensie-uitgaven zich op langere termijn zouden kunnen ontwikkelen, mede in relatie tot ambitieniveau en bondgenootschappelijk perspectief. De ontwikkelingen in de internationale veiligheidssituatie vormen nadrukkelijk ook aandachtgebied van de Verkenningen. Daar is alle aanleiding toe; de wereldvrede is immers bepaald nog niet uitgebroken.

Zelfbewustzijn staten

Afgelopen zomer rolden Russische tanks door de straten van steden en dorpen in Georgië. In haar poging de afvallige regio's Abchazië en Zuid-Ossetië onder controle te brengen, werd de prille democratie in de Kaukasus onder de voet gelopen. In-

middels hebben deze regio's zich onafhankelijk verklaard en heeft het Russische leger zich uit de rest van Georgië teruggetrokken. Een terugkeer naar business as usual zit er voorlopig niet in. Niet op de Kaukasus, maar ook niet in de betrekkingen tussen de NAVO en Rusland.

Conflict in Georgië

Sommige gebeurtenissen staan niet op zichzelf, maar maken onderdeel uit van een groter geheel. De boodschap van Rusland: 'tot hier en niet verder' is niet alleen tot zijn kleine zuiderbuur gericht, maar ook tot het Westen. En die boodschap komt niet alleen uit Moskou. Niet-democratische landen zijn economisch, diplomatiek en militair in opkomst. Want het is niet alleen Rusland dat zijn defensie-uitgaven verhoogt. Ook een land als China maakt ongekende groei door en investeert fors in zijn strijdkrachten. Hetzelfde geldt voor Iran, dat zichzelf ziet als regionale grootmacht, en voor Venezuela, dat op gezichtsafstand van onze Antillen miljarden pompt in de opbouw van vloot, lucht- en landstrijdkrachten.

De wereldwijde defensie-uitgaven bevinden zich nu op een hoger niveau dan tijdens het hoogtepunt van de Koude Oorlog¹. Van een terugkeer naar deze periode is natuurlijk geen sprake. Maar wat de opkomende landen gemeenschappelijk hebben zijn aspiraties die het Westen had in de 19e en 20e eeuw: nationalisme, eergevoel, trots en de wil om deze desnoods met militaire middelen kracht bij te zetten. Economische groei, toename van handel, interdependentie en intensivering van betrekkingen tus-

sen landen leiden niet noodzakelijkerwijs tot meer stabiliteit. De Amerikaanse denker Robert Kagan heeft deze ontwikkeling op imponerende wijze beschreven in zijn boek 'de terugkeer van de geschiedenis'.

Niet vanzelfsprekend

Het succes van de Europese Unie vormt inderdaad buiten ons continent bepaald nog geen rolmodel. Zo bestempelde de Japanse minister van Buitenlandse Zaken Tarō Aso eind 2005 China als een 'aanzienlijke dreiging'.² De invloedrijke schrijver Robert Kaplan voorspelt zelfs een strijd tussen de VS en China, die in omvang vergelijkbaar is met de Koude Oorlog.³ Andersom leidt de groei van opkomende mogendheden niet per se tot wapengekletter. Het Westen zou de Aziatische tijgers juist moeten verwelkomen op het wereldtoneel en hen de invloed in internationale instellingen en

¹ Amnesty/Iansa/Oxfam, Rapport 'Arms without borders, Control Arms Campaign', oktober 2006, blz. 6

² China.Wire, Japan says China 'considerable threat', Sino Daily, Tokyo, 22 december 2005

³ R.D. Kaplan, NRC Handelsblad, 21 mei 2005, 'We moeten ons voorbereiden op een Koude Oorlog tegen China'

China investeert in zijn strijdkrachten

Russen terug van weggeweest

organisaties moeten toekennen die recht doet aan hun toenemende gewicht. Daardoor zullen ze zich als verantwoordelijke partners opstellen, aldus de Singaporese oud-VN ambassadeur Kishore Mahbubani in zijn evenzeer indrukwekkende boek 'De Eeuw van Azië'.⁴

Minder stabiel

Een multipolair systeem van meerdere machtscentra is echter per definitie minder stabiel dan de wereld zoals wij die nu kennen. Ook de overgang naar zo'n situatie gaat met risico's gepaard⁵. Zo zal de groei van opkomende mogendheden de vraag naar essentiële grondstoffen in de komende decennia waarschijnlijk met 50% opstuw⁶. De race om de grondstoffen zal zich voornamelijk afspelen in de zogenoemde 'Gordel van Instabiliteit', van het Caribische zeegebied tot aan het door burgeroorlogen geteisterde West-Afrika, de Golfregio en de olierijke Spratley-eilanden. Precies hier bevinden zich veel grondstoffen, fragiele staten en handelsroutes. Die routes worden rondom Somalië zo belaagd door zwaarbewapende piraten, dat inzet van marines nodig is om de scheepvaart een veilige doorgang te garanderen. De oorzaak hiervan ligt bij de chaos op het vasteland. Deze blijft overigens niet beperkt tot de Hoorn van Afrika. Ook andere delen van dit continent worden geteisterd door conflicten, oorlogen, armoede, ondervoeding, ziekte en grote vluchtelingenstromen. Desondanks zal de bevolking in de Sub-Sahara regio waarschijnlijk met bijna de helft groeien naar 1,3 miljard in 2035. Het Midden-Oosten staat vermoedelijk een nog grotere bevolkingsexplosie van 132% te wachten.⁷ Daarmee zullen onderontwikkelde regio's vrijwel de volledige voorspelde groei van de wereldbevolking op zich nemen. Een dergelijke bevolkingsgroei, gecombineerd met economische groei die voorbij gaat aan deze toch al instabiele regio's en een toename van het verbruik van en competitie om fossiele brandstoffen, vormen elkaar versterkende, mondiale

Schepen beschermen tegen piraten

ontwikkelingen.

Ontwikkelingen die elk bovendien- en niet als enige - van invloed zijn op de verandering van het klimaat. Op zijn beurt kent klimaatverandering ook een veiligheidsdimensie, is sinds kort het groeiende besef.

Klimaat

In maart van dit jaar heeft de Europese Unie, onder regie van Solana een rapport uitgebracht over de bedreigingen van klimaatverandering voor de internationale veiligheid.⁸ Migrantenstromen, voedsel- en watertekorten, conflicten over oliewinning en nieuwe doorvaarten zijn enkele van de nijpende thema's die hierin worden geadresseerd. Volgens een in 2007 verschenen rapport van een aantal gepensioneerde Amerikaanse admirals en generaals gaat klimaatverandering als *threat multiplier* fungeren in sommige van de meest explosieve regio's ter wereld.⁹ Deze regio's bevinden zich geografisch in de nabijheid van Europa, dat zich in toenemende mate geconfronteerd zal zien met immigratiestromen.

Risico's ongewis

Geopolitieke- en strategische ontwikkelingen zullen uiteindelijk hoe dan ook invloed hebben op ons defensiebeleid. Veiligheidsrisico's die zich in de toekomst kunnen voordoen, maken bovendien de bestaande niet irrelevant. De dreiging van het islamitische terrorisme is ook zeven jaar na '9-11' helaas nog steeds actueel, tot zelfs binnen onze landsgrenzen aan toe.¹⁰ De strijd ertegen zal er een van lange adem zijn. Maar hoezeer ook bepaalde trends en ontwikkelingen in kaart kunnen worden gebracht, waar, wanneer en hoe de veiligheidsrisico's en dreigingen zich zullen manifesteren, blijft veelal ongewis.

Verantwoordelijkheid

Precies het tegenovergestelde geldt voor hele andere uitdagingen waar de krijgsmacht mee te maken krijgt, namelijk die van oplopende kosten. De kern waar het bij de Verkenningen om draait: hoe kijken

we aan tegen toekomstige ontwikkelingen, welke rol zien we weggelegd voor Nederland en welke krijgsmacht hebben we daarvoor nodig, kan mede daarom niet los gezien worden van de financiën. De polsstok van ambities reikt immers zover als het budget strekt. Wat dat betreft laten de cijfers aan duidelijkheid niets te wensen over: de defensie-uitgaven bevinden zich op het laagste niveau sinds de oprichting van het Koninkrijk der Nederlanden, 195 jaar geleden, zo heeft het Centraal Planbureau berekend.¹¹

Het CDA doet een appel op de hele Nederlandse politiek om verantwoordelijkheid te nemen voor de toekomst van de defensie-uitgaven. De Minister van Buitenlandse Zaken heeft eveneens een helder signaal afgegeven: op de oude voet doorgaan, biedt geen soelaas. Er zal een schepje bovenop moeten. Dat is voor de minister echt de logische consequentie, als we Europa steviger in het zadel van de wereldpolitiek willen helpen.¹² Voor het CDA staat als een paal boven water dat Nederland als zestiende economie en negende exportnatie ter wereld belang heeft bij stabiele, internationale betrekkingen en verantwoordelijkheid te

⁴ K. Mahbubani, 'De Eeuw van Azië', september 2008

⁵ R. de Wijk, 'Veel hangt af van hoe het machtige China zich houdt', Trouw, 28 november 2008

⁶ Europees Defensie Agentschap, An Initial Long-Term Vision for European Defence Capability and Capacity Needs', blz. 6

⁷ UN Population Division of the Department of Economics and Social Affairs, World population 1950-2050 Affairs, 2005

⁸ Paper from the High Representative and the European Commission to the European Council concerning 'Climate change and international security', Brussel, document 7249/08, maart 2008.

⁹ The Can Corporation, National Security and the Threat of Climate Change, Alexandria, 2007

¹⁰ Zie de Negende Voortgangsrapportage Terrorismebestrijding, 19 december 2008 (Kamerstuknummer 29754, nr. 140)

¹¹ 'The Dutch Fiscal Framework. History, current practice and the role of the CPB', CPB Document Nr. 150, juli 2007, blz. 19

¹² www.minbuza.nl/nl/actueel/speeches

nemen heeft voor vrede en veiligheid. De taak van de krijgsmacht in het kader van de bevordering van de internationale rechtsorde is zelfs verankerd in de Grondwet. De overige twee hoofdtaken (verdediging van het eigen en bondgenootschappelijke grondgebied, bijstand aan de civiele autoriteiten), die onderling overigens in elkaar kunnen overlopen, zijn eveneens onverminderd relevant.

Huidig ambitieniveau dé leidraad

Het ambitieniveau vloeit uit deze hoofdtaken voort en geeft uitdrukking aan de verantwoordelijkheid die Nederland wil nemen. Het kabinet Balkenende IV loopt hier bepaald niet voor weg; een actieve internationale rol vormt de eerste pijler van het Coalitieakkoord. Voor het CDA is het huidige ambitieniveau dé leidraad voor de toekomstige defensie inspanningen van Nederland. De hierboven geschetste ont-

Groei wereldbevolking

wikkelingen in de veiligheidssituatie geven daar alle aanleiding toe. Feit is echter dat het sinds de Defensienota 2000 enigszins verlaagde en herijkte ambitieniveau de afgelopen jaren in hele andere omstandigheden uitgevoerd is dan destijds. Het voornaamste inzetgebied van de krijgsmacht heeft zich van Europa naar Azië en Afrika verplaatst. Dat is voor het CDA een logische consequentie van de ontwikkelingen op het wereldtoneel. Als 9-11 één ding duidelijk heeft gemaakt is het wel dat grenzen tussen in- en externe veiligheid vervaagd zijn.¹³

Meer met minder?

We zullen daarom vaker op de problemen af moeten, voordat ze ons bereiken. Operaties over grote afstanden onder vaak moeilijke omstandigheden vergen echter een beduidend grotere inspanning dan voorheen. Hoe verstrekkend de gevolgen daarvan zijn, merken we vooral nu in Uruzgan. We zijn nu 2,5 jaar verder sinds onze Task Force daar van start ging. Inmiddels brandt 's nachts het licht in Tarin Kowt, gaan 50.000 kinderen naar school, is er volop bedrijvigheid op de bazaar, en patrouilleert niet de Taliban maar het Afghaanse leger

op straat. Defensie dreigt echter slachtoffer van zijn eigen succes te worden. De zware omstandigheden in Uruzgan leiden tot een ware slijtageslag, zowel materieel als personeel.¹⁴ De uitzendendruk voor de Uruzgangangers is hoog, terwijl de eenheden die in Nederland achterblijven, kampen met tekorten aan munitie, reservedelen en inzetbaar materieel. Voertuigen worden gekannibaliseerd en oefeningen zijn tijdelijk zelfs beperkt geweest tot pelotonsniveau. Naast de gereedstellingsproblemen staat er spanning op de opleiding en voorbereiding voor uitzending naar Uruzgan voor sommige eenheden. Er is soms kunst en vliegwerk nodig om iedereen opgeleid te krijgen – en dan niet altijd op het gewenste niveau. Deze omstandigheden zijn niet bevorderlijk voor het behoud van personeel. Defensie kampt op dit moment met 7600 vacatures en in ieder geval een deel van de redenen waarom mensen vertrekken, betreft de hierboven geschetste omstandigheden. De krijgsmacht moet met minder meer doen dan voorheen en dreigde zichzelf op te moeten eten.

Onaanvaardbaar

Een onaanvaardbare situatie, waaraan op initiatief van het CDA tegemoet gekomen is. Maar ondanks de 'Van Geel-gelden'¹⁵, en de continuering daarvan voor de komende 2,5 jaar, kan de inzet in zijn huidige omvang niet volgehouden worden. De regering heeft inmiddels aangegeven dat een grote missie in Afghanistan na 2010 zeer bezwaarlijk zou zijn. De CDA-fractie ziet hierin een bevestiging van de zorgen die wij al vaker geuit hebben. Het voortzettingsvermogen van de krijgsmacht kent dus beperkingen, in dit geval bij een uit verschillende krijgsmachtdelen samengestelde Task Force die beschouwd moet worden als drie operaties op bataljonsgrootte.¹⁶ Het officiële ambitieniveau, dat een maximum-inzet weergeeft van mogelijke inzet van de krijgsmacht op jaarbasis, ligt echter hoger. Een operatie op brigadeniveau of equivalenten daarvan, hoog in het geweldsspectrum, maakt er ook onderdeel van uit. De vraag of de krijgsmacht hiertoe momenteel in staat zou zijn, is retorisch.

Europa versterken

Terwijl Nederland nu al worstelt om het huidige ambitieniveau vol te houden, zullen de verzoeken van bijvoorbeeld de VN om bijdragen te leveren aan missies in de toekomst eerder toe- dan afnemen. Dat neemt niet weg dat we verhoudingsgewijs tot de top vijf troepen leverende landen van de NAVO behoren. Ook kwalitatief oogst de Nederlandse inzet waardering. Zonder daar iets aan af te doen, zegt dat vooral iets over onze Europese bondgenooten,

waarvan gemiddeld maar 5% van alle militairen daadwerkelijk op enig moment inzetbaar is. De tekortkomingen van Europa zijn aanzienlijk, evenals de steeds groter wordende kloof met de Amerikanen, welke een kritiek niveau van disfunctioneren nadert¹⁷. Naast de inefficiënte wijze van besteding van defensie-euro's, vertonen de defensieuitgaven in Europa een dalende trend.¹⁸ Investeren in de versterking van het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid zijn dan ook dringend nodig. Geld voor een Nederlandse bijdrage ontbreekt echter.¹⁹ Nederland maakt in die zin onderdeel uit van het Europese tekortkomen. Gezien de budgettaire beperkingen hoeft dat geen verbazing te wekken. Zo zou de reservedelenproblematiek wel eens verder kunnen strekken dan het materieel dat nu ingezet wordt in Uruzgan. Bij nieuwe voertuigen die de krijgsmacht instromen, zoals de Boxer en de CV90, zal de voorraad onvoldoende zijn voor een operatie vergelijkbaar met Uruzgan. Hetzelfde geldt voor de munitievoorraden. De vraag is trouwens hoe het huidige materieel er eind 2010 werkelijk aan toe is. Het begint namelijk te 'kraken'²⁰; na twee jaar Uruzgan treedt de echte slijtage pas in. De consequenties voor de levensduur van voertuigen voor de Defensiebegroting zijn nog niet goed overzien.

Ambitieniveau duurder

Nu is het ambitieniveau geen optelsom of keurslijf. Besluiten over de uitzending van militairen worden van geval tot geval genomen, aan de hand van het Toetsingskader. Welke eenheden onder welke omstandigheden ingezet worden, ligt niet op voorhand vast. Het operatiegebied in Tsjaad is

¹³ De voorbereiding van de aanslagen vond plaats in Hamburg, de financiering kwam vanuit de Arabische wereld, terwijl de kapers in Afghanistan opgeleid waren en de actie zich tenslotte op Amerikaans grondgebied voltrok.

¹⁴ 'Het materieel slijt sneller dan we ooit bedacht hadden', aldus kol. John Liestro in het blad Landmacht van november 2008, blz. 28

¹⁵ Bij de Algemene Politieke Beschouwingen 2008 heeft de Tweede Kamer op initiatief van fractievoorzitter Van Geel bij motie verzocht om 100 miljoen euro toe te voegen aan de Defensiebegroting, in verband met de slijtage en vervanging van materieel (TK 31200, nr. 16)

¹⁶ Minister van Defensie (2007), beleidsbrief Wereldwijd Dienstbaar, TK 31243, nr. 1H

¹⁷ Y. Boyer & J. Lindley-French, 'Euro-Interoperability: The Effective Military Interoperability of European Armed Forces', op verzoek van het subcomité Veiligheid en Defensie van het Europees Parlement, November 2007, blz. 17

¹⁸ Uit recente cijfers van de NAVO blijkt dat nog maar vijf van de 26 NAVO-lidstaten aan de norm voldoen om 2% van het BNP aan Defensie te besteden. Zie Persverklaring NAVO, 19 februari 2009, (PR/CP(2009)009

¹⁹ Appreciatie regering van de plannen van het Franse EU-voorzitterschap voor de Europese veiligheid en defensie, TK 21501-28, nr 45, blz. 7

²⁰ 'Landmacht', nummer 7, november 2008, blz. 27-28

Inzet in Afrika

bijvoorbeeld volkomen anders dan dat in Uruzgan. Niettemin is het evident dat aan de uitvoering van hetzelfde ambitieniveau als enkele jaren geleden door de verlegging van het operatiegebied en de toegenomen complexiteit, een beduidend hoger prijskaartje hangt. Aan dit prijskaartje kan de noodzaak om snel te kunnen voorzien in nieuwe materieelbehoeften worden toegevoegd. Een voorbeeld hiervan betreft de toegenomen dreiging van *Improvised Explosive Devices* (IED's). Relatief goedkoop en eenvoudig in elkaar te zetten, verraderlijk en helaas te vaak effectief. Alle mogelijkheden om de IED-dreiging te verminderen en de opsporing en bestrijding ervan te vergroten worden daarom met voorrang onderzocht. Defensie trekt hiervoor een bedrag van ongeveer €80 miljoen uit, maar is van Financiën afhankelijk voor de vraag of financiering hiervan binnen of buiten de defensiebegroting om plaatsvindt.²¹ Hetzelfde probleem doet zich voor bij de inhuur van onbemande vliegtuigen. De operationele behoefte daaraan blijkt nu zo urgent dat de commandant in Uruzgan het

niet langer verantwoord acht om zónder te opereren. Zag de minister zich eerst genoodzaakt ze weg te bezuinigen, vanaf februari dit jaar moet hij (dure) civiele capaciteit gaan inhuren. De financiële problemen bij Defensie worden zo over de schutting gegooid naar het hele kabinet.²² Uiteindelijk zijn we dan *pennywise, pound-foolish* bezig en is de belastingbetaler op lange termijn de klos.

De trend van oplopende kosten blijft bovendien niet beperkt tot de additionele kosten van crisisbeheersingsoperaties. Nieuw materieel wordt duurder door hogere technische eisen.²³ Zo is de prijs van pantservoertuigen voor de Nederlandse krijgsmacht in ruim 25 jaar verviervoudigd.²⁴ De jaarlijkse 'defensie-inflatie' bedraagt nu 7% per jaar; beduidend hoger dan de jaarlijkse prijscompensatie door het ministerie van Financiën. Een gelijk blijvend defensiebudget in het algemeen en voor investeringen in het bijzonder wordt dan eenvoudigweg 'opgegeten'.²⁵ Dezelfde trend dreigt zich voor te doen bij de kosten voor personeel. Met een

krappe arbeidsmarkt en aanhoudende personeelstekorten zullen werving, binding en behoud van personeel in de toekomst een uitdaging voor Defensie blijven. De personeelsexploitatiekosten zullen navenant stijgen, waarbij het ten zeerste de vraag is of de loonbijstelling door Financiën wel voldoende is.

Uitholling

De mogelijkheden voor Defensie om de bovengenoemde kosten zelf op te vangen, zijn beperkt. Slechts 10% van het budget heeft, voordat het begrotingsjaar aanvangt, nog geen juridische bestemming, terwijl de helft nu al opgaat aan salarissen, uitke-

De auteur in een Cougar

²¹ In het laatste geval vindt financiering plaats vanuit de daarvoor bestemde voorziening 'uitvoering crisisbeheersingsoperaties' op de HGIS-begroting. Uit de Stand van Zakenbrief over Afghanistan van 28 oktober jl. blijkt dat hierover duidelijkheid komt bij de Voorjaarsnota.

²² Het CDA begrijpt dat het versneld van de plank kopen van Predator UAV's het probleem nu niet meer kan oplossen. Volgens eerdere planning hadden ze echter in 2010 operationeel moeten zijn binnen onze krijgsmacht.

²³ Minister van Defensie (2007), beleidsbrief Wereldwijd Dienstbaar, TK 31243, nr. 1H

²⁴ De in 1981 aangeschafte pantservoertuigen (841 in getal) kostten, in prijspeil 2006, €50.000 per stuk (Nota over besluitvorming inzake de aanschaf van YPR-765 pantservoertuigen, TK 18840, nr. 3). De gemiddelde prijs voor de nieuwe pantservoertuigen bedraagt €3,45 miljoen per stuk. (Materieelprojectenoverzicht Prinsjesdag 2007, TK 27830, nr. 50). Zie E.J. Bakker en R. Beeres, 'Belastinggeld voor veiligheid', Atlantisch Perspectief april 2008, nr. 3

²⁵ Interview with Lord Guthrie, voormalige UK Chief of the Defence Staff, BBC Radio 4, 8 november 2007

CV 90

ringen en pensioenen.²⁶ Ruimte waaruit wel geput kan worden is er als gevolg van het personeelstekort. Deze onderuitputting, die in het begrotingsjaar 2009 wordt geraamd op €90 miljoen, dreigt de structurele financiële problemen van Defensie echter te verhullen. Zo zijn deze gelden in 2008 ingezet om olopemde materieelexploitatiekosten op te vangen. Er worden dus gaten met gaten gevuld, terwijl in werkelijkheid de onbalans tussen ambities en middelen alleen toeneemt. En dat is precies wat het CDA vreest. Wanneer de Staatssecretaris er daadwerkelijk in slaagt de organisatie voor 100% gevuld te krijgen, ontstaat acuut een financieel probleem. Ook na 'Wereldwijd Dienstbaar' blijken tal

van kosten verder op te lopen: voor energie, voor brandstof en bij de grootschalige ICT-operatie SPEER, die de bedrijfsvoering naar een hoger plan moet tillen. Deze kosten worden opgevangen door tot en met 2013 voor een bedrag van €277 miljoen te herschikken bij de investeringen.²⁷ Dat roept serieuze vragen op. Er wordt meerjarig een fors bedrag aan de investeringen onttrokken ten behoeve van de exploitatie. Bovendien zijn er maar liefst 25 materieelprojecten in één jaar tijd vertraagd of getemporeerd.²⁸ Uitstel van verplichtingen kan leiden tot een boegolf effect. Defensie kan zichzelf daardoor op enig moment opnieuw tegenkomen.

In goede en slechte tijden

Alle geschetste ontwikkelingen zetten het defensiebudget sterk onder druk. De financiële ruimte om hieraan tegemoet te komen zal de komende jaren, als gevolg van de economische crisis, uitermate beperkt zijn. Wordt echter op langere termijn niet tegemoet gekomen aan de neerwaartse druk, dan zullen nieuwe bezuinigingen, afstoting van locaties en modern materieel,

²⁶ E.J. Bakker en R. Beeres, 'Belastinggeld voor veiligheid', Atlantisch Perspectief april 2008, nr. 3

²⁷ Begroting Defensie 2009, TK 31700-X, blz. 122

²⁸ De investeringsquote kwam in 2008 desalniettemin uit op 21% - een mooi percentage, van groot belang ook voor de instandhouding van een moderne krijgsmacht. De vraag is: voor hoelang nog?

alsmede verlaging van het ambitieniveau onvermijdelijk zijn. Waarschijnlijk zal een van de verschillende beleidsopties die in de Verkenningen onderzocht worden, op zo'n scenario uitkomen. Blijft een financiële doorvertaling van andere beleidsopties uit, dan zal dit scenario vanzelf realiteit worden. Een volgend kabinet kan een visie op een kleinere krijgsmacht dan zo uit de bureaulade van de Verkenningen trekken. Er staat de komende jaren dus veel op het spel. De Verkenningen zijn cruciaal voor de toekomst van Defensie. Het financieel-economisch gesternte waarin de te maken keuzes gestalte zullen krijgen, ziet er voor de komende jaren weinig rooskleurig uit. Dat ontslaat de politiek niet van de plicht om met een heldere toekomstvisie te komen, voorzien van voldoende financiering. Voor onze mannen en vrouwen in uniform geldt dat zij crisissituaties als een uitdaging zien. Voor de politiek, namens welke zij uitgezonden worden naar risicovolle gebieden, zou hetzelfde moeten gelden. In goede en slechte tijden. ◀

Drs. R.W. Knops is Defensiewoordvoerder van de CDA-Tweede Kamerfractie.

Sinds 2005 is hij lid van de Tweede Kamer. Hij startte zijn loopbaan als officier bij de Koninklijke Luchtmacht. Van november 2004 tot februari 2005 diende hij als reserve-officier in Irak

